

щество, се смята датата на издаване присъдата, а за дѣлата, които се разглеждат окончателно отъ нѣкоя касационна инстанция, — датата на утвърждение присъдата.

Прѣстѣпления съ неоткрити автори. При тая основа на нашата криминална статистика, въ нея не могатъ да се съдържатъ свѣдѣния за ония дѣяния, авторитѣ на които оставатъ за винаги неоткрити и дѣлата по които сѣ сирѣни. Ако първоначално Дирекцията, прѣдвидѣ на факта, че у насъ броя на подобни дѣяния не е твърдѣ малкъ, и да възнамѣряваше да събира свѣдѣния и за тѣхъ, обаче, при окончателното установяване на плана, тя бѣ принудена да се откаже отъ това си намѣрение. Това тя направи по слѣднитѣ важни съображения:

1. Въ общата система на прѣдприетата криминална статистика за основа служи, както се каза, само дѣйността на съдилищата, понеже само съдътъ е въ състояние да квалифицира дѣянието като прѣстѣпление отъ извѣстенъ видъ и тежестъ. Никое дѣяние не може да се причисли къмъ массата на прѣстѣпленията до тогава, докато не му се признае характера на прѣстѣпление отъ съда, съ присъда влѣзла въ законна сила. Свѣдѣния за дѣяния, авторитѣ на които сѣ неизвѣстни, могатъ да се събиратъ, обаче, само отъ слѣдователитѣ и прокуроритѣ. А мнѣнието на прокурора или на слѣдователя, че въ извѣстенъ конкретенъ случай е извършено извѣстно прѣстѣпление, не е достатъчно, за да се приеме, че дѣйствително е извършено това дѣяние или, че е извършено тѣкмо такова дѣяние. Само съдътъ е компетентенъ да установи точния характеръ на дѣянието, само той може да констатира, дали въ даденъ случай има убийство, или самоубийство, или, ако дѣянието е дѣйствително убийство, дали то е прѣдумишено, умишено, при законна самоотбрана, при изпълнение на служебнитѣ обязанности и т. н. Въмѣването на тия дѣяния, слѣдов., въ массата на прѣстѣпленията, прѣди окончателното произнасяне на съда, би било едно нарушение сигурността и хомогенността на даннитѣ въ криминалната статистика.

2. При това, тия дѣяния изобщо нѣма да останатъ изгубени за криминалната статистика, защото тѣ ще влѣзатъ въ массата на прѣстѣпленията тогава, когато авторитѣ имъ бѣдатъ открити и осъдени. Наистина, на една частъ отъ тия прѣстѣпления авторитѣ ще останатъ за винаги неизвѣстни; обаче, тѣхнитѣ брой е незначителенъ въ сравнение съ броя на ония дѣяния, които, по много причини, въобще, не дохождатъ до знанието на съдебнитѣ власти.

3. Независимо отъ това, ако дѣянията съ неоткрити автори се поставѣха въ массата на прѣстѣпленията, то въ много случаи не би могло да се избѣгнатъ повтарянията. Подобни дѣяния биха били броени два пѣти: единъ пѣтъ като дѣяния съ неизвѣстни автори, прѣвъ годината, когато е било открито прѣстѣплението, и втори пѣтъ, слѣдъ залавянето и осъждането на авторитѣ имъ, къмъ годината, прѣвъ която сѣ били осъдени.

2. Методъ на наблюдението. — Агенти.

Регистрация на свѣдѣнията за криминалната статистика. Причинитѣ, които наложиха стѣснѣнието обекта на криминалната статистика, налагаха и една крайна прѣдпазливостъ при фиксиране метода за събиране суровия статистически материалъ и при установяване агентитѣ на статистиката.

За Дирекцията бѣ ясно, че е невъзможно да се наговори съдебния персоналъ съ редовна постоянна работа специално за нуждитѣ на статистиката. Оставаше на Дирекцията да се примири съ тоя фактъ и да избере такъвъ методъ, при който тя да използва даннитѣ, които съди-

лицата приготвятъ и доставляватъ като суровъ статистически материалъ за нуждитѣ на своето непосредствено началство.

До започването на криминалната статистика прѣвъ 1910 г., въ окръжнитѣ съдилища се събираха данни за нуждитѣ на правосъдието съ слѣднитѣ два формуляра: 1) *бюлетинъ за свѣдѣния*, чрѣвъ който прокуроритѣ събираха свѣдѣния отъ мѣстнитѣ власти за осъденитѣ лица, и 2) *листъ за събиране свѣдѣния за съдимостта на обвиняемитѣ лица*, който листъ бѣше прѣдзначенъ за събиране на свѣдѣния отъ съдебнитѣ слѣдователи чрѣвъ разпитъ на обвиняемитѣ лица. Слѣдователно, Дирекцията трѣбваше да използва именно тия два формуляра за своята криминална статистика. Обаче, прѣди вслѣчко, валагаше се едно прѣобразуване въ тия формуляри, чрѣвъ което не само да се гарантира редовното и правилното имъ водене, но и да се осигури пълнотата на ония минимални свѣдѣния, които бѣха необходими на статистиката. Отъ проучванията, които направи Главната дирекция, се установи, че тия два формуляра за събиране свѣдѣния не сѣ били напълно редовно водени и даже употребявани въ всички съдилища.

Дирекцията въ случая намѣри за най-цѣлесъобразно да остави, щото събирането на суровия статистически материалъ, като първично наблюдение и записване, да съставлява обязаность на съдията и съдебния органъ по отношение на прѣкото имъ началство, за нуждитѣ на правосъдната администрация, а тя, Дирекцията, да използва отсетнѣ, чрѣвъ вторично статистическо записване, тия материали. Първиятъ и основенъ въпросъ прочее, който трѣбваше да разрѣши Дирекцията, прѣди прѣдприемането на криминалната статистика, бѣше: *да се създаде една сигурна регистрация на ония свѣдѣния, които ѝ бѣха потрѣбни*. За тая именно цѣль, по едно споразумѣние между Главната дирекция и Министерството на правосъдието, се замѣниха спомѣнатитѣ два стари формуляра съ единъ новъ общъ *листъ за свѣдѣния* за всичкитѣ лица, обвиняеми за прѣстѣпления, който се въведе отъ Министерството въ всичкитѣ съдилища (мирови и окръжни) за нуждитѣ на самото правосъдие. Въ тоя *листъ за свѣдѣния* се оставиха всички въпроси за попълване съ свѣдѣния, които интересуваха Министерството, като се прибавиха и нѣколко нови въпроса, потрѣбни само за статистиката. По нарежданията, които се дадоха отъ Министерството на правосъдието, при завеждането на всѣко углавно дѣло за *прѣстѣпление*, къмъ дѣлото веднага трѣбва да се пришиятъ толкова екземпляра отъ *листа за свѣдѣния*, колкото обвиняеми лица има привлѣчени по дѣлото. *листътъ за свѣдѣния* се попълваше съ свѣдѣния при два главни момента: 1) при самото начало на дѣлото, провѣрявани и допълвани отсетнѣ и въ съдебното заседание, и 2) при окончателното произнасяне на съда и влизането въ законна сила на присъдата или опрѣдѣлението. Първата частъ отъ свѣдѣнията (за личността на обвиняемото лице) се събираха още отъ самото начало отъ съдебнитѣ слѣдователи, мировитѣ съдии и прокуроритѣ, било чрѣвъ административнитѣ власти, било чрѣвъ разпитъ на обвиняемото лице. Останалитѣ свѣдѣния се вписваха отсетнѣ, слѣдъ като присъдата или опрѣдѣлението по дѣлото влѣзе въ законна сила, и едновременно съ съставянето на „бюлетина за съдимостъ“. Въ *листа за свѣдѣния* трѣбваше да се вписватъ тия свѣдѣния, касаещи се именно до резултата отъ дѣлото, квалификацията на прѣстѣплението споредъ присъдата, датата и мѣстото на извършването, а така сѣщо и свѣдѣнията за прѣдишнитѣ осъждания на лицето, ако такива е имало.

Така попълненъ, *листътъ за свѣдѣния* съдържа вече всичкитѣ ония данни, които сѣ потрѣбни за криминалната